

Az élet értéke – I.

2003 novemberében a visegrádi országokban *Eltűnt szomszédaink* címmel pályázatot hirdettek. A pályázatot középiskolások számára írták ki azzal a céllal, hogy emléket állítsanak az elhurcolt és meggyilkolt zsidóknak. A diákok feladata az volt, hogy felkutassák szülőhelyük, szülőhelyük régiójuk zsidó vonatkozású emlékeit, illetve felkeressék a holokauszt túlélőit, s feljegyezzék szörnyű tanúságtételeiket.

Filip Mónika – az Ipolysági Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium végzős diákja – pályamunkájával */Az élet értéke/* szlovákiai viszonylatban első helyezést ért el. Ez azzal is járt, hogy 2004. június 24-én Prágában, a témával foglalkozó nemzetközi konferencián is ismertetette – angol nyelven – pályaművét.

A következő pár oldalon egy rövid történetben szeretném elmesélni a várost és környékét érintő eseményeket a zsidóság szempontjából az 1938-as évtől számítva. A történethez több Ipolyság és környékén élő zsidó történetet használtam fel. Többszöri beszélgetések, levelezések, olvasás és fényképezés eredménye ezen munka. Mivel több személyről szól, akiket rokonai szálak nem fűznek össze, kénytelen voltam 'álneveket' használni. A szereplőkkel történetek viszont egytől egyig valóság /gettó, szökés, kórház.../. Tehát több személy élete van össze-

A Komáromi Zsidó Közösség által meghirdetett pályázaton Filip Mónika munkája szintén a legrangosabb elismerésben részesült. Az első díjat június 6-án vette át a komáromi zsinagógában.

Filip Mónika munkája nem a szokványos, száraz történelmi adatokat, tényeket felsoroló unalmas dolgozat, hanem szépirodalmi jellegű, érdekes és egyben megdöbbentő olvasmány, amelyből az olvasó hű képet kap az ipolysági és környékbeli zsidók szomorú sorsáról.

Meggyőződésem, hogy e figyelemre méltó munka *egy részének* közreadásával méltóképpen emlékezhetünk az 1944-ben elhurcolt és meggyilkolt ipolysági és környékbeli zsidó polgártársainkra.

Tisztelet emléküknak!

Tóth Tibor történelemtanár

fűzve, kiknek kapcsolatuk ugyan nem volt, mégis összekötik őket azon megmagyarázhatatlan szomorú korszak eseményei.

A mesélőről annyit szeretnék még mondani, hogy nem valós személy, de mindig és mindenhol ott van. Nem változtat semmin, nem avatkozik semmibe, nincs beleszólása az eseményekbe, ő egy egyszerű tárgy. Egy darab rongy, melyet mindenki kedve szerint meggyalázzhat, eltiporhat. Visszatekintve mily kevés a közte és a zsidó nép közötti különbség, s emberi szemmel nézve mégis mily nagy...

Közben változott a város légköre is. Napról napra több a napsugarakat elszívó felhő fölötté. Nagyon sok fiatal elvitte kényszermunkára vagy a frontra harcolni. Hová lett az a sok vidám pillanat?

Egy sötét este Sáríka anyja könnyes szemekkel bámulja a falról eltávolított értékes családi óra helyét. Nem érdeklí már őt a dédnagyanyától örökölt emlék, de muszáj valamire áterelni figyelmét. Bezárták ugyanis a nőgyeletet. Mít fog ő csinálni? Mi lesz vele? Hisz annyi öröme származott belőle. Sáríka azzal vigasztalja, hogy rosszabb már biztosan nem jöhet. Fő az, hogy bízson, reméljen és imádkozzon. Az idős rabbi is mindig ezt mondja, igaz, hogy mostanság már egyre ritkábban. Az anya mosolyt kényszerít arcára. Hirtelen eszébe jut, hogy itt vannak a gyerekei.

Hallottam, hogy a magyar katonákat nyilasoknak nevezik. Mindig csak ezen a néven emlegetik őket. Sokszor látom a dühvel átítatott zsidó szemeket egy-egy „törvényszerű” portyázás, fosztogatás után. Visznek ezek mindent, amit látnak. Tegnap este is csak ennyit lehetett hallani a szomszédból: kiabálások, üvegcsörrenés, és sirt a kisbaba. Eluralkodott rajtunk a legyőzhetetlen tehetetlenség. Minket is meglátogattak egy napon. Ez

még valamikor '44 kora tavaszán lehetett. Tisztán emlékszem az ablakainkon kirajzolódott jégvirágokra. Vacsoráztunk talán, mikor belépett a szobába egy kakastollas rendőr. Mindenki megdöbbent a vér. Azt mondta, ellenőrzés végett jött, majd körölnézett a szobában, s elvette az asztalról utolsó érték tárgyunkat, azt a rozoga rádiót. Sári anyja nem éppen beleegyező hangot adott ki, amit a rendőr egy energikus pofonnal jutalmazott, majd távozott.

A zsidóknak lassan nem maradt másuk, csak a hitük. Elkobozták értékeiket, megfosztották őket emberi mivoltuktól. Mikor éppen nem volt kijárási tilalom, mindannyian siettek az imaházakba. Mindegy volt már, hogy liberális vagy orthodox, csak őszinteség, megértés legyen. Sáríka mindig vidáman mesélte történeteit a zsinagóga szolgájáról. Igen furcsa ember volt, és nem akármilyen rémhírek terjengtek róla. Azt mondták, állandóan magának beszél, még ha van is más a környéken. Sáríka szerint ez csak azért volt, mert nagyon magányos volt az öregúr. Kedvenc foglalatossága volt az imaház egereinek hajkurászása, s ezen nemes tevékenység közben igyekezett fölborítani mindent, ami esetleg az útjába került. A rabbi is igen zord személyiség volt. Nagyon nagy tiszteletnek örvendett zsidók és

nem zsidók körében egyaránt. Egy ideig.

Tavasszal meglátogatta kisvárosunkat a totális káosz és tehetetlenség. Egyre több és több embert hurcoltak el a keleti frontra vagy ki tudja, hova, az árván maradt menyecskék pedig sírva csomagolhatták el gondosan megkészített kelen-gyéjüket.

Sáríka esténként elkísérte Gyurit az időközben reménytelenségünkben megalakult titkos egyesület gyűléseire. Az itt-lévő tagok mind megelégték már az igazságtalanságot, és próbáltak és ellen tenni. A kijárási tilalom csendes óráiban osontak végig a városon, mint a bűnös tolvajok, hogy együtt legyenek, és hogy egymást ellássák reménykeltő hírekkel. Szivárogtak is be, főleg a fővárosból, a jobbnál jobb hírek, de valahogy egyik sem fejlődött tovább a pusztá szavaknál. Mégis: legalább valamiben, valahogyan összerakhattak.

Ebből az összetartozásból származott talán az az erő, amellyel lehorgasztott fejével ugyan, de töretlenül és szó nélkül vult be Ipolyság városának és környékének zsidó lakossága a számukra kijelölt, szögesdróttal elkerített területre. Mi volt ennek az értelme és lényege? Az, hogy a zsidóknak – teljes izolációba szorítva – állatokkal egyenrangú életfeltételeket biztosítsanak. Ez a bizonyos gettó ott volt valahol, közel a vasútállomáshoz, gondolva ezzel a későbbi tervekre is.

Minket, helyieket már a legelső napokban bevezettek. Jött a parancs, mi pedig mit tehetünk? Mentünk. Zsákokba dobáltuk azt, amire csak szükségünk lehet: ruhát, ételt, gondolatokat, higgadságot. Alig léptük át a kopott küszöböt, már jöttek is házuk új tulajdonosai. Minden módosabb zsidó család háza így végezte. De legalább a ház örülhetett: vége az szüntelen zaklatásoknak, ablaktöréseknek. Elmentek a zsidók.

Vagy két napon át csak a beözönlő szürke emberáramlatot figyeltük. Sok ismeretlen ismerős, akik ugyanarra a sorsra hivatottak, mint mi. Sáríka most sem bírta fékezni kíváncsiságát. Óvatosan kilopódzott a számunkra kijelölt szobából, ahová – gondolták a rendőrök – befér akár négy nagyobb család is. Nem lehetett valami kellemes a látvány. Az utca teljesen kihalt volt. A nemrégiben még oly barátságos szomszédok, talán félelmükben, lehúzták rolóikat, és onnan féledégtlenkedtek. Jöttek fiatalok, öregek, nők, férfiak. Két kislány kézenfogva futott előre, egészen addig, amíg meg nem pillantottak egy pár fekete csizmát. A többiek vontatottan, fáradt arccal vették tudomásul a helyzetet.

Odabenn próbálkoztak teljes erejükkel boldogulni. Természetesen kijárási tilalom volt. Azt ehetünk, amit magunkkal hoztunk, márha volt ilyen. Teljesen azért nem sikerült bennünket elzárni a külvilágtól. Itt-ott egy-két hasonlóságot besomfordált, hogy ötszörösen áron könnyítsen az éhségtől kiszáradt agyakra.

**/Folytatás a szeptemberi számban/
Filip Mónika**